

»VI ÄGNAR OSS FÖR LITE ÅT ATT LYSSNA«

Lekfull, energisk och nyfiken. Tre ord som beskriver en av de kanske allra mest begåvade pianisterna just nu – islänningen *Víkingur Ólafsson*. I februari gör han officiell entré som konstnärlig ledare för kammarmusikfestivalen Vinterfest i Mora, Orsa och Älvdalen. Jane af Sandeberg fick en pratstund.

TEXT JANE AF SANDEBERG | FOTO ARI MAGG

P

PIANISTER TÄNKER ALLTID på sina händer. Vikingur Ólafsson är inget undantag:

– Du vet, jag har alltid tyckt att mitt fjärde finger, ringfingret, är alldeles för långt. De var ett stort problem, de var i vägen och jag trodde länge att de hindrade mig från att klara av vissa saker.

En dag besökte han Franz Liszts museum, i samband med ett besök i Bayreuth för Wagner-festspelen.

– Där fanns närbilder på Liszt, en av tidernas främste pianist, och på hans händer. De var så lika mina egna. Där och då insåg jag att kunde han så kan jag i alla fall inte skylla på mina ringfingrar. Det var något annat som höll mig tillbaka, det handlade bara om att öva mer.

– Om jag fick designa mina händer skulle jag vilja ha en bredare handflata. Men jag har nog ändå haft tur, jag når ju en tia (en oktav plus två tangenter) utan problem och jag har både långa fingrar och starka händer.

VÍKINGUR ÓLAFSSON ÄR ISLÄNNING och fick musiken i blodet, skulle man kunna säga, med en mamma som är pianist och pianolärare och gav lektioner hemma. Vikingur hängde ofta i samma rum, lekte och – lyssnade. Pappan är arkitekt och kompositör. Hans systrar är altsångerska respektive violast.

– Jag spelade på pianot innan jag kunde tala. Jag stod på golvet och händerna nådde precis upp till klaviaturen. Jag trodde pianot var en leksak, «the ultimate toy». Och det tycker jag fortfarande. Den finaste leksaken som någonsin har uppfunnits, ett eget universum!

VÍKINGUR GER ETT NÄRA på blygt intryck. Först. För när vi börjar tala om det han älskar, musiken och pianot, förändras han. Han blir lysande, sprudlande och energin smittar av sig. Det går fram även på scenen när han spelar. Som när han i slutet av oktober för första gången spelade med Danmarks Radios Symfoniorkester i Köpenhamn. Glädjen och samspelet med orkestern och dirigenten gick att ta på. Det blev stående ovationer efter Tjajkovskijs pianokonsert nummer 1 och ett antal inrop. Dirigenten, Vladimir Ashkenazy, 78 år, staplade långsamt in på scenen men dansade ut. Alla smittades.

– Jag ser inte orkestern när jag spelar, men jag känner dem. De hjälper mig med glädje och stöttar mig så jag kan bli fri och lekfull. I Köpenhamn var det en fantastisk orkester, samspelet fungerade verkligen.

Konserten utgjorde avslutningen på åtta extremt uppbokade veckor; Potsdam, New York, Reykjavik, Basel, Zürich, Belfast och så Danmark. Olika repertoar på varje plats.

– Nu tar jag ledigt idag. Min flickvän är också här och det är ju söndag ...

VÍKINGUR SKA HA EN LUGNARE månad. I betydelsen färre resor. Nu ska han jobba med alla olika projekt som han driver, däribland Vinterfest, som vi strax ska återkomma till. Han kommer att hinna öva och träna på nya stycken. Bland annat en världspremiär på ett stycke av islänningen Thordur Magnusson.

Planeringen är i stort klar två säsonger framåt.

– Jag har ännu inte längre perspektiv än så. Men jag känner heller inte att det är bra att planera för långt framåt. Jag vill inte leva efter ett excelark. Det är alltid bra att hålla kvar någon form av frihet och utrymme för spontanitet.

I nästa andetag ler han och säger att han är väl medveten om hur väldigt planerad och uppstyrd den klassiska musikvärlden är.

SÅ VAR DET DÅ kammarmusikfestivalen Vinterfest. Efter tio år med klarinettisten Martin Fröst som konstnärlig ledare tar nu Víkingur över. Han har festivalerfarenhet, han har en egen musikfestival i Reykjavik varje midsommar. Och han har också själv spelat på Vinterfest.

– Jag tycker att Vinterfest är något alldeles speciellt. Det handlar om atmosfären och närheten. Det märks både bland musikerna och publiken. Och så alla frivilliga som hjälper till.

Temat för 2016 blir New Worlds, en musikresa från de allra minsta i djurens värld till den magni-

fika knölvalens sång, en passage över floden Styx till dödsriket och möten med framtidsvärldar. Norsk folksång, Schubert, Saint-Saëns, Vivaldi och Piazzolla med mera.

– Inom ramarna strävar jag efter att skapa något som inte är förutsägbart. Jag ser verkligen festivalen som en helhet och vill gärna att den som vill ska kunna gå på alla konserter.

VÍKINGUR strävar efter att vara gränsöverskridande och menar att det är synd att vi människor alltid vill placera varandra, och alla musiker, i ett fack.

– Ingen av oss vill vara bara en; «han som spelar Bach eller Chopin» eller så. Jag vet att det är svårt att upprätthålla detta men jag försöker verkligen närma mig olika musikvärldar.

Víkingur är god vän med Martin Fröst, som han menar har just ett öppet förhållningssätt till olika sorters musik. Dock med förbehållet att klarinetten är ett yngre instrument med mindre "historiskt bagage" som kanske gör det enklare att utveckla.

DET BÄSTA PIANOT VÍKINGUR någonsin spelat på är en Steinway från 2009 som sedan 1,5 år står i hans lägenhet i Berlin.

– Det är en helt fantastisk flygel. Och min lägenhet är i ett gammalt välbyggt hus. Jag trivs verkligen.

Helst skulle han vilja vara tillräckligt rik för att ta med sig flygeln till varje konsert. För det är inte alltid enkelt att sätta sig vid ett instrument, ge sitt allt men samtidigt kan en tangent vara dålig:

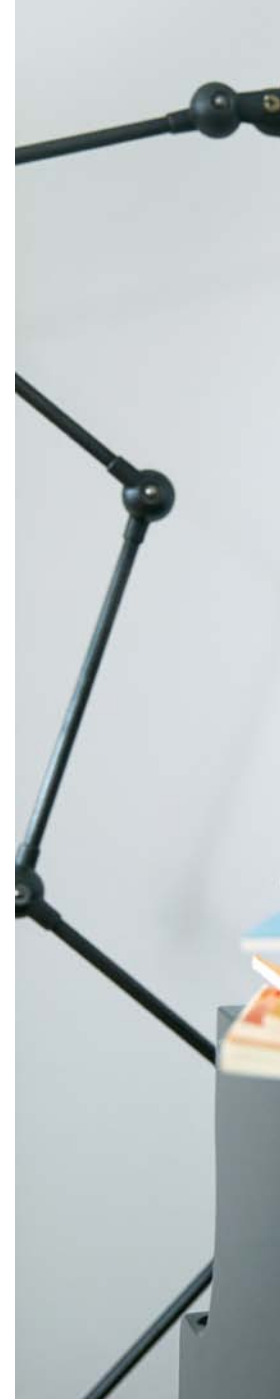
– Jag kan aldrig skylla på pianot. Det är bara dåliga pianister som gör det. Som pianist måste du helt övergå till att bli ett med pianot, oavsett om det är bra eller dåligt.

NÄR VÍKINGUR är hemma övar HAN varje dag. Han har ingen stenhård tidsdisciplin men brukar börja någon gång mellan åtta och tio sluta före åtta på kvällen. Men det kan bli längre när spelschemat tvingar det.

– Totalt spelar jag cirka fem timmar per dag. Efter 1-1,5 timme tar jag en paus och gör sådant som att svara på mejl och lyssna på ny musik.

– Det är svårt att hinna med men oerhört viktigt att fortsätta lyssna som musiker. Om du inte gör det slutar du att utvecklas och lär dig inget nytt. Om du inte är öppen blir ditt spelande bara upprepande.

Han brinner för att lära människor att förstå att det inte finns något rätt eller fel sätt att lyssna på musik. Men det kreativa lyssnandet ägnar vi oss åt för lite, menar han.

«Jag önskar att den som lyssnar ska komma ut mer nyfiken än när han eller hon gick in i konsertlokalen. Nyfikenhet är en fantastisk förmåga som vi människor har, men den behöver näring.»

Namn Víkingur Ólafsson

Född 1984

Utbildning Bachelor och Master examen vid Juilliard i New York

Utmärkelse Icelandic Music Award sju gånger, Icelandic Optimism Prize 2009

Driver även egna skivbolag Dirrindí startat 2009, hittills gett ut tre album

Intressen Böcker, politik och att resa på semester och uppleva nya miljöer - när tid ges.

Läs mer och lyssna på www.vikingurolafsson.com. Här hittar du bland annat ett fantastiskt tv-klipp med Oceania, av och med Björk ackompanjerad av Víkingur Ólafsson.

Aktuell Ny konstnärlig ledare för Vinterfest 18-21 februari www.vinterfest.se

«Halva nationen sjunger i kör och antalet professionella musiker ökar snabbt, symfoniorkestern spelar bättre än någonsin och många musiker samarbetar fritt med andra inom helt olika genre. Gränserna mellan olika sorters musik, som klassiskt, pop, jazz eller rock, spelar inte så stor roll i Island som andra delar av världen. Vi har också genom vårt nya Harpa Concert House äntligen fått en första klassens musikscen.»

Víkingur ger sin bild av musiklivet på Island

«Jag vill inte leva efter ett excelark. Det är alltid bra att hålla kvar någon form av frihet och utrymme för spontanitet.»

«Det finns en stor klyfta mellan den klassiska musikvärlden och de som börjar lyssna på Beethoven på Youtube.»

TVÅ RÖSTER OM VÍKINGUR

“Vikingur är en väldigt intelligent person och musiker med många kreativa tankar. Jag tycker att det är ett fantastiskt fint val av festivalledningen och hoppas att han ska ta isländsk kultur till Dalarna.”

Martin Fröst, klarinettist och tidigare konstnärlig ledare för Vinterfest

“Det som fångade mig var hans omedelbara vilja och förmåga att kommunicera – med sina medmusikanter och med sin publik. Det är omöjligt att inte lyssna till vad han vill säga!”

Karin Switz, initiativtagare till Vinterfest och tidigare länsmusikchef i Dalarna

»Om jag måste välja en favoritkompositör så blir det Bach. Jag tröttnar aldrig för jag förstår honom inte, jag lär mig hela tiden något nytt. Hans energi måste ha varit enorm, han komponerade, spelade konserter, ledde körer, hade 17 barn och samtidigt förändrade han hela musikvärlden genom att förnya genren.»

– Det handlar om att inte bara passivt ta emot. Det finns säkert 150 sätt att lyssna på! Det är formen, tonerna som rör sig upp och ner, de enskilda tonerna eller hur de fungerar tillsammans, du kan lyssna horisontellt och hur instrumenten samspelar. Det skapar melodin, harmonin, rytmen och olika färger.

VÍKINGUR HAR VARIT med att producera en tv-show på Island om att just lyssna, med det fantastiska namnet Útúrdúr, vilket blir ungefär «inte i harmoni» på svenska. Han gillar även sociala medier i olika former och har självklart konton på Twitter och Facebook. Han gör det för att förmedla sina egna tankar om musik, men lika mycket för att lära sig hur andra människor tänker om musik. Det har gjort att han märker att intresset för den klassiska musiken blir allt större på nätet. Han är glad över nyfikenheten men också oroad:

– Det finns en stor klyfta mellan den klassiska musikvärlden och de som börjar lyssna på Beethoven på Youtube.

Han vill inte riktigt tala om elitism inom den klassiska musiken utan menar att det egentligen bara är samma sak som när det gäller ett band som Rolling Stones eller fotbollslag som Arsenal och deras fans.

Vilken är din största svaghet?

– Jag kan störta mig in i saker. Blir otålig och närmast maniskt intresserad av något. Just därför kan jag ibland vara svår att arbeta med, jag ställer liksom krav på att alla andra ska hänga med i mitt tempo. Det här kan blockera mitt medvetande från andra lösningar.

Din största styrka?

– Det kan nog vara just den där maniska sidan. Jag har en väldigt stark vilja.